

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number: 1C0296

EDUCATION SCIENCES

Received: October 2010

Accepted: January 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Mesut Yıldırım

Eda Gözüyeşil

Nigde University

yldrmesut@hotmail.com

egozuyesil@hotmail.com

Nigde-Turkey

ÜNİVERSİTE GİRİŞ SINAVLARINA HAZIRLANAN LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SINAV KAYGILARI ÜZERİNDE AİLE FAKTÖRÜNÜN ETKİLERİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, üniversite giriş sınavlarına hazırlanan lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları üzerinde aile faktörünün etkilerini belirlemektir. Araştırma, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında, Adana ve Niğde illerinden seçilen 9 genel lisede öğrenim görmekte olan 256 lise son sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri "Aile Temelli Sınav Kaygısı Ölçeği (ATSKÖ)" yoluyla elde edilmiştir. Öğrencilerin sınav kaygısı düzeylerinde cinsiyet ve okudukları bölüm değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık görülmezken; ailenin aylık gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenleri açısından anlamlı farklılığın bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, sınavlara hazırlık süreçlerinde, aile-öğrenci ilişkilerinde yaşanan sorunların ve çeşitli aile-tutum ve davranışlarının, öğrencilerin sınav kaygılarını farklı düzeylerde etkilediği belirlenmiş ve bu süreçte öğrencilerde en yüksek düzeyde sınav kaygısı yaratan faktörün, "ailenin geleceğe yönelik beklentileri" olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, Sınav Kaygısı, Aile, Lise, Üniversite Giriş Sınavı

THE EFFECTS OF FAMILY FACTORS ON THE TEST ANXIETY OF SENIOR HIGH SCHOOL STUDENTS IN PREPARATION FOR THE UNIVERSITY ENTRANCE EXAM

ABSTRACT

The rationale of this research is to determine the effects of family factors on the test anxiety of senior high school students in preparation for the university entrance exam. The research has been carried out with the help of the participation of 256 high school students from 9 different schools, selected in Adana and Nigde in 2009-2010 academic year. The data of this research has been gathered through "Family-Based Test Anxiety Scale (FBTAS)". While there is no significant difference between levels of test anxiety in terms of variables of students' gender and department, it has been revealed that there is a significant difference in terms of family owned monthly income, maternal educational level and paternal educational level. Additionally, during the exam preparation, it has been revealed that the problems between family and student and the family's various attitudes and behaviors have an effect on student's test anxiety in different levels and it has been determined that the factor which leads to the highest test anxiety in students is the family's expectations for the student's future.

Keywords: Anxiety, Test Anxiety, Family, High School, University Entrance Exam

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Psikoloji literatüründe çok geniş olarak kullanılan kaygı kavramı; korku, fobi ve stres gibi kavramlarla yer değiştirilerek de kullanılmaktadır (Erkan, 2002). Kaygı, temelde kişiye rahatsızlık veren olayın kendisinden değil olayın kişi için taşıdığı anlamdan kaynaklanır. Kaygı insan yaşamının her evresinde kendini gösterebilen bir durumdur. Kaygı üzerinde çeşitli faktörler rol oynamakta ve bu faktörlerin etki derecesine göre kaygının şiddeti değişmektedir. Kaygının derecesi büyük oranda dış çevreyle ilişkilidir, yani dış çevrenin baskısı ne kadar fazla ise bununla doğru orantılı olarak kaygı düzeyi de yükselmektedir (Öner, 1977).

Kaygı, şiddetine göre insan davranışlarını olumlu veya olumsuz etkileyebilir. Daha yüksek bir başarı için güdüleyici ve hazırlayıcı olması, kaygının olumlu etkilerinin; hareketin kısıtlanması, düşük başarı ve çekinme şeklinde kendini göstermesi de kaygının olumsuz etkilerinin bir sonucudur (Derlega ve Janda, 1981). Kaygının belirli bir düzeye kadar yaşanması doğaldır. Bu sınırlar içerisinde yaşanan kaygı motive edicidir ve performansın yükselmesinde etken olabilmektedir (Baltaş, 2005). Fakat kaygı düzeyi bu doğal sınırların üstüne çıktığı takdirde, kaygının olumsuz etkileri baş göstermekte ve kaygı kişiyi engellemeye ve performansını düşürmeye başlamaktadır. Yüksek düzeyde yaşanan kaygıların yok edilmesinde veya minimum düzeye indirgenmesinde destekleyici aile ve sosyal ilişkilerin önemi oldukça fazladır (Uzman, 2004). Sosyal destek algısının, aile ve çevreden kaynaklanan kabul duygusunu içeren kişisel niteliklere sahip olduğu ve bir insanın sosyal dünyasına ilişkin düşünce biçimi ve davranışlarında sürekli bir etki gösterdiği belirtilmektedir (Güçray, 1996).

Ergenlik dönemi, çocukluk ve yetişkinlik arasında, birtakım fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişikliklerin yaşandığı bir geçiş dönemidir. Bu nedenle ergenlik, bireyin düşüncelerinde, duygularında ve davranışlarında dengesizliklere yol açan, fırtınalı ve stresli bir dönem olarak nitelendirilmektedir (Yavuzer, Gündoğdu ve Dikici, 2010). Bu dönemde kişisel ve çevresel birçok faktörün etkisi altında olan gençler, kendilerini baskı altında hissetmekte ve bu sebeple birtakım sorunlar yaşamaktadırlar. Özellikle öğrencilerin üniversiteye hazırlık dönemlerine denk gelen sınav kaygısı, bu sorunlar arasında önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Sınav kaygısı, akademik başarıyı olumsuz yönde etkileyen, bilişsel ve fizyolojik belirtilerle görülen ve bireyin çalışma kalitesini bozan bir durum olarak tanımlanmıştır (Erkan, 1991). Sınav kaygısı, bireyin bir sınavda başarısız olacağına ilişkin olumsuz duygular yaşamasına neden olan bir duygudur. Birçok öğrenci sınavla birlikte kendi kişiliğinin de değerlendirildiğini düşünmekte ve böyle bir değerlendirme öğrenmeyi ve akademik başarıyı olumsuz yönde etkilemektedir (Kutlu, 2001).

Ülkemizde üniversitelerin kontenjanlarının sınırlı olması ve her yıl üniversiteye girmeye hazırlanan öğrenci sayısının çok fazla olması gibi temel etkenler, üniversitelere girmeyi giderek zorlaştırmaktadır. Bu sebeple üniversite giriş sınavları, hem arz-talep dengesinin korunması, hem de öğrenci başarısının değerlendirilmesi için kaçınılmaz bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Sınavlar, her ne kadar öğrenci başarısını ölçmenin önemli bir parçası olsa da, bu değerlendirme yöntemi çoğu kez öğrenciler için bir takım sorunlara neden olabilmektedir (Totan ve Yavuz, 2009). Özellikle üniversite giriş sınavlarına hazırlanmakta olan öğrenciler, bir yandan ergenlik döneminden kaynaklanan sorunlar ile başa çıkmaya çalışırken, diğer yandan gelecekte sahip olacakları mesleğe yönelik eğitim alacakları üniversiteyi belirleyen bir sınava hazırlanmanın verdiği tedirginlik, kaygı ve stres içerisindeyler (Ekici, 2005). Gençlerin bu dönemde yaşadıkları problemlerin, kendi geleceklerinin belirlenmesindeki önemli etkileri, yıllardır birçok araştırmaya konu olmuştur (Akşit, Akşit, Çelen ve Kökmen, 2008). Kaygı üzerine yapılan çalışmalar modern

psikolojinin tarihi kadar eski olmakla beraber, günümüz çalışmalarında da bu konu hala titizlikle incelenmektedir. Kaygının özel bir türü olan sınav kaygısı ile ilgili araştırmalar ise, 1960'lı yılların sonlarına doğru ve genellikle sınav kaygısının olumsuz sonuçlarının üstesinden gelinmesine olan ihtiyaca bağlı olarak ortaya çıkmıştır (Ergene, 1994).

Sınav kaygısının, bilişsel süreçleri etkilediği kadar, başarı güdüsünü, okul performansını ve okul etkinliklerine katılma düzeyini de olumsuz yönde etkileyen bir faktör olduğu bilinmektedir (Aydın, 1990). Sınav kaygısı; öğrencilerin akademik başarısını düşüren ve hata eğitimlerine ara vermelerine neden olan, performanslarını tam olarak ortaya koymalarına engelleyen, yaşamsal ve mesleki kararlarını olumsuz etkileyen ciddi bir sorundur (Ergene, 1994). Hembree (1988), bu konuda yaptığı bir çalışmanın sonucunda, öğrencilerin %15-35'inin, yaşadığı yüksek sınav kaygısı nedeniyle performanslarının olumsuz yönde etkilendiğini ve bu öğrencilerin diğer öğrencilerden daha düşük akademik başarı sergilediklerini tespit etmiştir. Sınav kaygısının oluşmasında potansiyel etkisi olabilecek birçok etken bulunmakla birlikte, sınav kaygısının başlıca nedenleri şunlardır:

- Başarısız olma korkusu,
- Yeterince çalışmadığı için kendini suçlama,
- Sınava hazırlanmak için sürenin yetersiz olduğu düşüncesi,
- Bu konuda başkalarının kendisinden daha iyi olduğu düşüncesi,
- Hiçbir şey bilmediği ya da bildiklerini unutacağı düşüncesi,
- Aile ve yakınlarını hayal kırıklığına uğratacağı düşüncesi,
- Başarısız olursa tekrar kendini toparlayamayacağı düşüncesi
- Geleceğinin bu sınavla şekillendiği düşüncesi (Canova, 2009).

Bütün bu nedenler sınav kaygısının ana kaynağını oluştursa da, bireylerin geçmişteki deneyimleri ve birçok faktör tarafından etkilenen düşünceleri de bir sınav durumunda gösterilecek olan tepkilerini şekillendirmektedir (Yıldırım, Gençtanırım, Yalçın ve Baydan, 2008).

Öğrencilerin sınav kaygılarının var olduğunu kabul etmek için bir takım zihinsel, fizyolojik ve duygusal belirtileri göstermeleri gerekmektedir. Bu etkiler, kimi zaman bireylerde uzun süreli ya da kalıcı davranış değişikliklerine yol açabilmektedir. Canova (2009), sınav kaygısının belirtilerini dört temel grupta ele almış ve bir öğrencide sınav kaygısının olup olmadığını belirlemek ve kaygının şiddetini ölçmek için, öğrencinin aşağıdaki belirtilerin birkaçını ya da tamamını göstermesi gerektiğini belirtmiştir:

Tablo 1. Sınav kaygısının belirtileri
(Table 1. Symptoms of test anxiety)

Zihinsel Belirtileri	<ul style="list-style-type: none">• Düşünceleri toparlayamama, ifade edememe• Unutkanlık, öğrendiklerini aktaramama• Dikkat ve konsantrasyon güçlüğü• Bilgileri anlamada güçlük çekme• Düşünceleri organize etmede güçlük
Fizyolojik Belirtileri	<ul style="list-style-type: none">• Çarpıntı, düzensiz kalp atışları ve solunum güçlüğü• Ellerde titreme, vücutta ateş basması hissi• Baş dönmesi, bayılma• Yorgunluk, kas yorgunlukları, uyuşma• Terleme ya da üşüme• Mide, baş ağrısı
Duygusal Belirtileri	<ul style="list-style-type: none">• Gerginlik, sinirlilik• Heyecan, panik• Karamsarlık, güvensizlik, korku
Davranış Değişiklikleri	<ul style="list-style-type: none">• Aşırı hareketli ya da donuk olma• Zaman kullanımında düzensizlik• Çatışmacı ve tahammülsüz durum

Kaynak: (Canova, 2009)

Literatürde sınav kaygısı ile birlikte ele alınan birçok değişkene rastlamak mümkündür. Bunlardan bazıları sosyal destek, akademik başarı, aile desteği, aile-öğrenci ilişkileri, mükemmeliyetçilik, çalışma becerileri değişkenleridir (Yıldırım, Gençtanırım, Yalçın ve Baydan, 2008). Bu değişkenler arasında aile desteği, sınavlara hazırlık dönemlerinde öğrenciler açısından oldukça önem teşkil etmektedir.

Öğrenmenin en üst düzeyde gerçekleşebilmesi için kaygının olumsuz etkilerinin minimum düzeye indirilmesi gerekir. Burada öğrencinin bireysel çabalarının yanı sıra sosyal çevreye, özellikle de aileye büyük görevler düşmektedir. Dengeli, duygusal ve toplumsal etkileşimin güçlü olduğu ailelerde çocuklar güven duygusu kazanarak kaygıdan daha az etkilenmektedirler (Aral ve Başar, 1998:8). Özellikle eğitim düzeyi yüksek aileler, çocuğa akademik yönden daha fazla destek olmaktadır. Bu durum çocukta güven duygusunu pekiştirmekte ve olayları daha akılcı bir biçimde değerlendirmesini sağlamaktadırlar. Ayrıca anne-babasının eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin geleceğe yönelik beklentileri daha fazla olmakta, ancak öğrenciler bu beklentilerinin eğitimle gerçekleştirebileceğine inanmaktadırlar (Boydak ve Yüksel, 2003).

Araştırmalar, sosyal kaygılı bireylerin, ebeveynlerini aşırı koruyucu, ilgisiz ve reddedici kişiler olarak algılama eğiliminde olduklarını göstermektedir (Erkan, 2002). Özellikle ailelerin, sınavlar konusunda çocuklarından oldukça büyük beklentilere sahip oldukları hatta mükemmeliyetçi bir tavır takındıkları bilinmektedir. Her aile, çocuğunun başarısı konusunda bir beklenti içerisinde olabilir ve bu beklentinin normal sınırlar içerisinde olması doğaldır. Öğrenci başarısı konusunda ailenin belirli düzeyde bir beklentisinin olması, öğrencinin ailesinden ilgi gördüğünü düşünerek, sınava yönelik daha umutlu bir yapıya girmesini sağlar. Bunun sonucunda öğrenci yaşadığı herhangi bir kaygı durumunun üstesinden gelme becerisi gösterebilir. Buna karşılık ailenin öğrenciden hiçbir beklentisi yoksa ya da tam tersi mükemmeliyetçi bir tavırla oldukça yüksek beklentileri varsa, bu durum öğrencide umutsuzluk, çaresizlik ve kaygı durumlarını da beraberinde getirir. Bunun sonucunda, öğrenci sınav kaygısıyla başa çıkma becerileri sergileyemez (Popko, 2001).

Aile faktörünün öğrenci başarısına etkisinin, birçok araştırmaya konu olduğunu belirten Baker ve Soden (1998), bu etkinin iyi ölçülemediğine ve değişkenlerin iyi belirlenmediğine dikkat çekmekte, bu sebeple bu konuya ilişkin değişkenlerin ayrı ayrı ele alınması ve çalışılması gerektiğini vurgulamaktadır (Akt. Akbaba ve Çakan, 2008).

Ülkemizin sosyo-ekonomik, kültürel ve toplumsal yönlerden gelişmesinde önemli rol oynayacak olan gençlerin, üniversite sınavıyla ilgili tutumlarının bilinmesi ve olumsuz tutumlar karşısında çözüm yollarının belirlenmesi, hem gençler için hem de toplumun geleceği için son derece önem taşımaktadır (Ekici, 2005). Gençlerin üniversite giriş sınavlarına yönelik yaşadığı stres ve kaygı düzeylerinin tespiti ve bu kaygılar üzerinde rol oynayan faktörlerin belirlenerek, bu hususta yaşanan olumsuzlukların yok edilmesine yönelik çalışmalar oldukça önem teşkil etmektedirler. Bu bilgiler doğrultusunda bu araştırma, üniversite giriş sınavlarına hazırlanan gençlerin sınava yönelik yaşadıkları kaygılar üzerinde aile faktörünün etkilerini tespit etmek üzere yapılmış bir çalışmadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Öğrencilerin üniversite giriş sınavlarına yönelik tutumlarını etkileyen bireysel ve çevresel pek çok faktör bulunmaktadır. Gençler, bu süreçte hem üniversite giriş sınavlarına hazırlanmanın vermiş olduğu stresle hem de ergenlik döneminde yaşadıkları birtakım sorunlarla başa çıkmaya çalışmaktadırlar. Bu dönemde öğrencilerin en fazla ihtiyaç duydukları kavramlardan biri aile desteğidir. Ailelerin öğrencilere

sağlayacakları destek ya da öğrenciler üzerinde oluşturacağı baskı, öğrencilere sınava hazırlık dönemlerinde olumlu ya da olumsuz tutumlar kazandıracaktır. Bu nedenle, bu araştırma, sınavlara hazırlık dönemlerinde gençlerde oluşan kaygılar üzerinde aile faktörünün etkilerinin incelenmesi yönünden oldukça önem taşımaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI (RESEARCH PURPOSE)

Araştırmanın temel amacı "üniversite giriş sınavlarına hazırlanan lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları üzerinde, aile faktörünün etkilerini belirlemektir". Bu doğrultuda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır;

- Lise son sınıf öğrencilerinin, üniversite giriş sınavlarına hazırlık dönemlerinde *genel sınav kaygıları* ve *aile temelli sınav kaygıları* ne düzeydedir?
- Lise son sınıf öğrencilerinin, *genel sınav kaygısı düzeyleri* ile *aile temelli sınav kaygısı düzeyleri* arasında anlamlı ilişki var mıdır?
- Lise son sınıf öğrencilerinin *genel sınav kaygısı* ve *aile temelli sınav kaygısı* düzeylerinde;
 - o Öğrencinin cinsiyeti,
 - o Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi,
 - o Öğrencinin okuduğu bölüm,
 - o Anne eğitim düzeyi,
 - o Baba eğitim düzeyi değişkenleri açısından anlamlı farklılık var mıdır?
- Lise son sınıf öğrencilerinde, sınav kaygılarının oluşmasında etkili olan ailesel faktörler nelerdir?

4. YÖNTEM (METHOD)

4.1. Araştırmanın Modeli (Model of Research)

Araştırma, genel tarama türünde betimsel bir çalışmadır. Tarama araştırmalarında önemli olan, var olanı herhangi bir şekilde değiştirmeden, uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir. Tarama araştırmalarından; keşif, betimleme veya açıklama amacıyla yararlanılabilir (Rubin ve Babbie, 1997). Genel tarama modeli ise, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da evrenden alınacak bir grup ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2009). Bu kapsamda araştırmada, Adana ve Niğde illerinde belirlenen 9 genel (düz) lisenin son sınıfında öğrenim görmekte olan öğrencilere, genel tarama yönteminde sıkça kullanılan ölçek uygulama yoluna gidilmiştir.

4.2. Evren ve Örneklem (Population and Sample)

Araştırmanın örneklemini 2009-10 eğitim öğretim yılında, Adana ve Niğde illerinde, sosyo-ekonomik düzeylerine göre seçilen 9 orta öğretim düzeyindeki okulda öğrenim görmekte olan 256 lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında seçilen okullar türü bakımından düz lise ya da genel lise olarak bilinen ve formal adıyla 'resmi ve gündüz öğretimi yapan liseler'den meydana gelmektedir. Örneklemini oluşturan öğrenciler, sayısal, sözel, eşit ağırlık ve yabancı dil bölümlerinden eşit sayılarda (64'er kişi) seçilmiştir.

Araştırmanın evrenini ise, Adana ve Niğde illerindeki genel liselerin son sınıfında öğrenim görmekte olan tüm öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre dağılımları ve bu okullardan seçilen öğrencilerin cinsiyetlerine göre frekans dağılımları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırma örneklemini oluşturan okullar ve öğrencilerin cinsiyetlerine göre okullara dağılımları
(Table 2. Sampling schools in the research and distribution of students to their school in terms of their gender)

Sosyo-ekonomik Düzey (SED)	Okullar	İl	Cinsiyet		Toplam (f)
			Kız (f)	Erkek (f)	
Düşük	Sofulu Lisesi	Adana	11	9	20
	Lokman Hekim Lisesi	Adana	17	10	27
	Hacı Zekiye Arslan Lisesi	Niğde	17	11	28
Orta	Mehmet Kemal Tuncel Lisesi	Adana	11	11	22
	Şehit Nuri Pamir Lisesi	Niğde	17	10	27
	Fatih Lisesi	Niğde	22	25	47
Yüksek	Ahmet Kurttepelı Lisesi	Adana	10	12	22
	Hacı Hatice Turgut Lisesi	Adana	10	9	19
	Atatürk Lisesi	Niğde	20	24	44
Toplam			135	121	256

Tablo 2'deki verilere göre, araştırma kapsamındaki okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre eşit sayılarda olduğu ve okulların 5'inin Adana ve 4'ünün Niğde illerinden seçildiği görülmektedir. Ayrıca örnekleme oluşturan 256 öğrencinin 110'u Adana ilindeki okullarda, 146'sı ise Niğde ilindeki okullarda öğrenim görmektedir.

4.3. Verilerin Toplanması (Data Collection)

Araştırmada, nicel veri toplama yöntemi olan tarama yöntemi ve bu yöntemin veri toplama araçlarından biri olan sınav kaygısı ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçek, Yıldırım (2010) tarafından geliştirilen, "Aile Temelli Sınav Kaygısı Ölçeği (ATSKÖ)"dir. ATSKÖ, esas olarak "genel sınav kaygısı" ve "aile temelli sınav kaygısı" olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Genel sınav kaygısı bölümü, öğrencinin sınava yönelik; bedensel ve zihinsel tepkilerini, kendini algılama biçimini, kendini sınavlara hazır hissetme durumu ve konu hakimiyetini ve geleceğe yönelik yaşadığı kaygıları ölçmeyi amaçlamaktadır. Aile temelli sınav kaygısı bölümü ise, öğrencilerin sınav kaygılarında aile-öğrenci ilişkilerinde yaşanan sorunların, çeşitli aile tutum ve davranışlarının ve ailenin geleceğe yönelik beklentilerinin etkilerini ölçmeye çalışmaktadır. ATSKÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik değerleri araştırmacı tarafından hesaplanmış ve Tablo3'te ölçeği oluşturan iki bölüme ait sayısal değerler sunulmuştur.

Tablo 3. Aile temelli sınav kaygısı ölçeğine (ATSKÖ) ait geçerlik ve güvenilirlik değerleri
(Table 3. The validity and reliability values of family-based test anxiety scale [FBTAS])

	Genel Sınav Kaygısı	Aile Temelli Sınav Kaygısı
Madde Sayısı	16	17
KMO Değeri	,809	,789
Bartlett's Test Değeri	436,835 (p= ,000)	528,983 (p= ,000)
Cronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısı	,852	,866

Büyüköztürk (2010), bir veri matrisinin faktör analizi için uygunluğu hakkında bilgi veren KMO katsayısının, ".60" ve üzeri olmasının

iyi bir ölçü olduğunu belirtmektedir. Aynı şekilde, araştırmacılar bir ölçeğe ait Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısının ".50-.70" arasında olmasının ölçme aracının güvenilirliği için yeterli olduğunu söylemektedirler (Şahin, 2003: 74). Bu bilgiler ışığında, Tablo 3'te yer alan değerler incelendiğinde, ATSKÖ'yü oluşturan her iki bölümün de geçerlik ve güvenilirlik düzeylerinin yeterli olduğunu söylemek mümkündür.

ATSKÖ dahilindeki maddelerin yanıtlanmasında seçenekler, "hiçbir zaman (1), nadiren (2), ara sıra (3), sık sık (4) ve her zaman (5)" şeklindedir. Buna göre bir öğrencinin, ölçekten aldığı puan yükseldikçe, o öğrencinin sınav kaygısı düzeyi de yükselmekte; aldığı puan düştükçe sınav kaygısı düzeyi de düşmektedir. Bu doğrultuda ATSKÖ'nün genel sınav kaygısı bölümünden alınacak puanlar "16-80 puan" aralığında iken; aile temelli sınav kaygısı bölümünden alınacak puanlar "17-85 puan" aralığındadır.

4.4. Verilerin Analizi (Data Analysis)

Aile Temelli Sınav Kaygısı Ölçeği'nden elde edilen veriler SPSS 17 istatistik programı ile çözümlenmiş ve analizlerde tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra, t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Pearson Correlation testlerinden yararlanılmıştır.

5. BULGULAR VE YORUM (FINDINGS AND INTERPRETATIONS)

Bu bölümde, çalışma kapsamında elde edilen bulgulara ve ilgili yorumlara yer verilmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular, araştırmmanın alt problemleri doğrultusunda ele alınmıştır.

5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular (Findings Concerning the First Sub-aim)

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Lise son sınıf öğrencilerinin, üniversite giriş sınavlarına hazırlık dönemlerinde genel sınav kaygıları ve aile temelli sınav kaygıları ne düzeydedir?" sorusuna yönelik bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin, "genel sınav kaygısı" ve "aile temelli sınav kaygısı" düzeyleri
(Table 4. Levels of "general test anxiety" and "family-based test anxiety" of students)

Ölçüm	Kaygı Düzeyi	f	%
Genel Sınav Kaygısı	Düşük	13	5,1
	Orta	119	46,5
	Yüksek	99	38,7
	Çok Yüksek	25	9,7
	Toplam	256	100,0
Aile Temelli Sınav Kaygısı	Düşük	11	4,3
	Orta	179	69,9
	Yüksek	57	22,3
	Çok Yüksek	9	3,5
	Toplam	256	100,0

Tablo 4'te, genel sınav kaygısı bölümünden alınan toplam puanlara göre kaygı düzeyleri incelendiğinde, öğrencilerin %5,1'inin (13) **düşük** kaygı düzeyine; %46,5'inin (119) **orta** kaygı düzeyine; %38,7'sinin (99) **yüksek** kaygı düzeyine ve %9,7'sinin (25) **çok yüksek** kaygı düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Aynı tabloda, aile temelli sınav kaygısı bölümünden alınan toplam puanlara göre kaygı düzeyleri incelendiğinde, öğrencilerin %4,3'ünün (11) **düşük** kaygı düzeyine; %69,9'unun (179) **orta** kaygı düzeyine; %22,3'ünün (57) **yüksek** kaygı düzeyine ve %3,5'inin (9) **çok yüksek** kaygı düzeyine sahip oldukları elde edilen bulgular arasındadır. Bu sonuca göre öğrencilerin büyük

bir bölümünün (%85,2) orta ve yüksek düzeyde *genel sınav kaygısına* ve yine öğrencilerin büyük bölümünün (%92,2) orta ve yüksek düzeyde *aile temelli sınav kaygısına* sahip oldukları görülmektedir. Bu bulgudan hareketle, öğrenciler üzerinde, aile temelli sınav kaygısının, genel sınav kaygısından daha fazla etki yarattığını söylemek mümkündür.

5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

(Findings Concerning the Second Sub-aim)

Lise son sınıf öğrencilerinin, *genel sınav kaygısı düzeyleri* ile *aile temelli sınav kaygısı düzeyleri* arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığını belirlemek için *Pearson Correlation* testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin "genel sınav kaygısı" ve "aile temelli sınav kaygısı" düzeyleri arasındaki ilişki için *Pearson Correlation* testi sonuçları
(Table 5. The results of the *Pearson Correlation* test analysis for the relationship between the levels of "general test anxiety" and "family-based test anxiety" of students)

Ölçüm		Genel Sınav Kaygısı	Aile Temelli Sınav Kaygısı
Genel Sınav Kaygısı	R	1	,751**
	P		,000
	N	256	256
Aile Temelli Sınav Kaygısı	R	,751**	1
	P	,000	
	N	256	256

** p< .01

Tablo 5'ten elde edilen bulguya göre, öğrencilerin *genel sınav kaygısı* ve *aile temelli sınav kaygısı* bölümlerinden aldıkları toplam puanlar arasında ".01" önem düzeyine göre yüksek pozitif ilişkinin olduğu görülmektedir [$r=.751$, $p<.01$]. Elde edilen bu bulgu doğrultusunda öğrencilerin *genel sınav kaygısı düzeyleri* arttıkça, *aile temelli sınav kaygısı düzeylerinin* de arttığı veya *genel sınav kaygısı düzeyleri* azaldıkça, *aile temelli sınav kaygısı düzeylerinin* de azaldığı söylenebilir.

5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

(Findings Concerning the Third Sub-aim)

Bu bölümde, araştırmanın, "Lise son sınıf öğrencilerinin *genel sınav kaygısı* ve *aile temelli sınav kaygısı düzeylerinde*; öğrencinin *cinsiyeti*, ailenin *sosyoekonomik düzeyi*, öğrencinin *okuduğu bölüm*, annenin *eğitim düzeyi* ve babanın *eğitim düzeyi* değişkenleri açısından anlamlı farklılık var mıdır?" alt problemine yönelik çözümlemelere yer verilmiştir.

Lise son sınıf öğrencilerinin *genel sınav kaygısı* ve *aile temelli sınav kaygısı düzeylerinde*, **cinsiyetleri** açısından anlamlı farklılığın bulunup bulunmadığına ilişkin t-testi analizine başvurulmuş ve analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin, "genel sınav kaygısı" ve "aile temelli sınav kaygısı" düzeylerinin cinsiyete göre t-testi analizi sonuçları
(Table 6. The Results of the t-test analysis on the levels of "general test anxiety" and "family-based test anxiety" of students in terms of gender)

Ölçüm	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Genel Sınav Kaygısı	Kız	135	47,06	10,59	254	.224	.823
	Erkek	121	46,76	10,73			
Aile Temelli Sınav Kaygısı	Kız	135	49,72	9,87	254	.409	.683
	Erkek	121	49,22	9,48			

Tablo 6'dan elde edilen bulgulara göre, *cinsiyetleri* açısından lise son sınıf öğrencilerinin, *genel sınav kaygısı* ve *aile temelli sınav kaygısı* düzeylerinde ".05" önem düzeyine göre, anlamlı fark bulunmamaktadır. Her iki ölçümde de gruplara ait ortalamalar incelendiğinde, değerlerin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu paralelde, kız ve erkek öğrencilerin üniversite giriş sınavlarına yönelik, genel sınav kaygısı düzeylerinin ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerinin birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Lise son sınıf öğrencilerinin, *genel sınav kaygısı* ve *aile temelli sınav kaygısı* düzeylerinin, **okudukları bölümlere** göre aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (S) değerleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Bölüme göre, "aile temelli sınav kaygısı ölçeğinden" alınan puanlara ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri
(Table 7. Mean scores and standard deviations taken from "family-based test anxiety scale" in terms of the students' department)

Ölçüm	Bölümler	N	\bar{X}	S
Genel Sınav Kaygısı	Sosyal Bilimler (1)	64	48,47	10,61
	Türkçe-Matematik (2)	64	45,16	10,72
	Fen Bilimleri (3)	64	47,33	10,15
	Yabancı Dil (4)	64	46,72	11,03
	Toplam		256	46,92
Aile Temelli Sınav Kaygısı	Sosyal Bilimler (1)	64	50,86	10,67
	Türkçe-Matematik (2)	64	47,27	9,11
	Fen Bilimleri (3)	64	50,42	10,10
	Yabancı Dil (4)	64	49,39	8,47
	Toplam		256	49,48

Tablo 7'de, okudukları bölümlere göre öğrencilerin *genel sınav kaygısı* ve *aile temelli sınav kaygısı* düzeylerine yönelik elde edilen değerler incelendiğinde, her iki bölümde ortalaması en yüksek bölümün Sosyal Bilimler, ortalaması en düşük bölümün ise Türkçe-Matematik bölümleri olduğu görülmektedir. Bu değerler arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin, "genel sınav kaygısı" ve "aile temelli sınav kaygısı" düzeylerinin, okudukları bölüme göre ANOVA sonuçları
(Table 8. The ANOVA results on the levels of "general test anxiety" and "family-based test anxiety" of students in terms of the students' department)

Ölçüm	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Genel Sınav Kaygısı	Gruplar Arası	365,86	3	121,95	1,079	,358
	Grup İçi	28477,42	252	113,01		
	Toplam	28843,28	255			
Aile Temelli Sınav Kaygısı	Gruplar Arası	492,88	3	164,29	1,774	,153
	Grup İçi	23343,06	252	92,63		
	Toplam	23835,94	255			

Tablo 8 incelendiğinde, öğrencilerin, genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerinde, okudukları bölüm değişkeni açısından ".05" önem düzeyine göre, anlamlı farkın bulunmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda, Sosyal Bilimler, Türkçe-Matematik, Fen Bilimleri ve Yabancı Dil bölümlerinde okuyan öğrencilerin sınav kaygısı düzeylerinin, bölüm bazında birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Lise son sınıf öğrencilerinin, genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerinin, **ailenin aylık gelir düzeylerine** göre aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (S) değerleri Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Ailenin aylık gelir düzeylerine göre, "aile temelli sınav kaygısı ölçeğinden" alınan puanlara ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

(Table 9. Mean scores and standard deviations taken from "family-based test anxiety" scale in terms of the family owned monthly income)

Ölçüm	Aile Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	S
Genel Sınav Kaygısı	0-600 TL (1)	53	50,98	11,61
	601-1500 TL (2)	83	51,78	9,59
	1501-2500 TL (3)	73	41,06	7,95
	2501 TL ve üstü (4)	47	42,85	8,87
	Toplam	256	46,92	10,64
Aile Temelli Sınav Kaygısı	0-600 TL (1)	53	53,96	11,69
	601-1500 TL (2)	83	52,62	8,60
	1501-2500 TL (3)	73	44,53	6,82
	2501 TL ve üstü (4)	47	46,60	8,43
	Toplam	256	49,48	9,67

Tablo 9'da, ailenin aylık gelir düzeylerine göre öğrencilerin genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerine yönelik veriler incelendiğinde, her iki bölümde en yüksek ortalamaya sahip grubun "0-600 TL", en düşük ortalamaya sahip grubun ise "1501-2500 TL" olduğu görülmektedir. Bu değerler arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Öğrencilerin, "genel sınav kaygısı" ve "aile temelli sınav kaygısı" düzeylerinin, ailenin aylık gelir düzeyine göre ANOVA sonuçları (Table 10. The ANOVA results of the levels of "general test anxiety" and "family-based test anxiety" of students in terms of the family owned monthly income)

Ölçüm	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Scheffe
Genel Sınav Kaygısı	Gruplar Arası	6126,46	3	2042,15	22,654*	,000	1 > 3
	Grup İçi	22716,82	252	90,15			1 > 4
	Toplam	28843,28	255				2 > 3
Aile Temelli Sınav Kaygısı	Gruplar Arası	4056,87	3	1352,29	17,229*	,000	2 > 4
	Grup İçi	19779,07	252	78,49			1 > 3
	Toplam	23835,94	255				1 > 4

* $p < .05$

Tablo 10'da görüldüğü gibi ailenin aylık gelir düzeyi açısından, öğrencilerin genel sınav kaygısı düzeylerinde ".05" önem düzeyine göre anlamlı farklılık vardır [$F_{(3-252)}=22,654$, $p < .05$]. Bu farklılığın, hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere yapılan Scheffe testinden elde edilen bulguya göre, ailelerinin aylık gelir düzeyi "0-600 TL" ve "601-1500 TL" olan öğrencilerin genel sınav kaygısı düzeylerinin, aile geliri "1501-2500 TL" ve "2500 TL ve üstü" olan öğrencilerin genel sınav kaygısı düzeylerinden daha yüksek olduğu söylenebilir. Aynı tabloda ailenin aylık gelir düzeyi açısından, öğrencilerin aile temelli sınav kaygısı düzeyleri incelendiğinde ".05" önem düzeyine göre anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir [$F_{(3-252)}=17,229$, $p < .05$]. Yapılan Scheffe testinden elde edilen bulguya göre, bu farklılığın, aylık aile gelir düzeyi "0-600 TL" ve "601-1500 TL" olan öğrenciler ile aile geliri "1501-2500 TL" ve "2500 TL ve üstü" olan öğrencilerden kaynaklandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Tüm bu bulgular doğrultusunda düşük gelire sahip ailedeki öğrencilerin, genel sınav kaygılarının ve aile temelli sınav kaygılarının, yüksek gelirli ailelerdeki öğrencilerden daha ileri düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

Lise son sınıf öğrencilerinin, genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerinin, **anne eğitim düzeyine** göre aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (S) değerleri Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Anne eğitim düzeyine göre "aile temelli sınav kaygısı ölçeğinden" alınan puanlara ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri (Table 11. Mean scores and standard deviations taken from "family-based test anxiety scale" in terms of maternal educational level)

Ölçüm	Anne Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	S
Genel Sınav Kaygısı	Okur Yazar Değil (1)	17	51,82	12,53
	İlköğretim (2)	117	47,43	9,97
	Lise (3)	86	48,01	10,16
	Yüksek Öğretim (4)	36	40,33	10,62
	Toplam		256	46,92
Aile Temelli Sınav Kaygısı	Okur Yazar Değil (1)	17	52,35	10,21
	İlköğretim (2)	117	49,34	9,30
	Lise (3)	86	50,86	10,28
	Yüksek Öğretim (4)	36	45,31	7,96
	Toplam		256	49,48

Tablo 11’de, anne eğitim düzeyine göre öğrencilerin genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerine yönelik veriler incelendiğinde, her iki bölümde en yüksek ortalamaya sahip grubun “okur-yazar değil”, en düşük ortalamaya sahip grubun ise “yüksek öğretim” olduğu görülmektedir. Bu değerler arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin, “genel sınav kaygısı” ve “aile temelli sınav kaygısı” düzeylerinin, anne eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları (Table 12. The ANOVA results on the levels of “general test anxiety” and “family-based test anxiety” of students in terms of maternal educational level)

Ölçüm	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Scheffe
Genel Sınav Kaygısı	Gruplar Arası	2103,19	3	701,06	6,607*	,000	1 > 4
	Grup İçi	26740,09	252	106,11			2 > 4
	Toplam	28843,28	255				3 > 4
Aile Temelli Sınav Kaygısı	Gruplar Arası	933,77	3	311,26	3,425*	,018	1 > 4
	Grup İçi	22902,17	252	90,88			2 > 4
	Toplam	23835,94	255				3 > 4

* $p < .05$

Tablo 12 incelendiğinde, annenin eğitim düzeyi açısından, öğrencilerin genel sınav kaygısı düzeylerinde “.05” önem düzeyine göre anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir [$F_{(3-252)}=6,607, p<.05$]. Bu farklılığın, hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere yapılan Scheffe testinden elde edilen bulguya göre, anneleri okur-yazar olmayan, ilköğretim mezunu olan veya lise mezunu olan öğrencilerin genel sınav kaygısı düzeylerinin, anneleri yüksek öğretim mezunu olan öğrencilerin genel sınav kaygısı düzeylerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı tabloda annenin eğitim düzeyi açısından, öğrencilerin aile temelli sınav kaygısı düzeyleri incelendiğinde “.05” önem düzeyine göre anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir [$F_{(3-252)}=3,425, p<.05$]. Farklılığa yol açan grupların belirlenmesi amacıyla yapılan Scheffe testinden elde edilen bulguya göre, anne eğitim düzeyi yüksek öğretim olan öğrencilerin aile temelli sınav kaygılarının, diğer öğrencilerin kaygı düzeylerinden oldukça düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular doğrultusunda anne eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin, genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerinin düştüğünü söylemek mümkündür.

Lise son sınıf öğrencilerinin, genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerinin, **baba eğitim düzeyine** göre aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (S) değerleri Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Baba eğitim düzeyine göre, "aile temelli sınav kaygısı ölçeğinden" alınan puanlara ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

(Table 13. Mean scores and standard deviations taken from "family-based test anxiety scale" in terms of paternal educational level)

Ölçüm	Baba Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	S
Genel Sınav Kaygısı	Okur Yazar Değil (1)	13	55,85	8,59
	İlköğretim (2)	108	49,92	11,41
	Lise (3)	61	46,84	8,87
	Yüksek Öğretim (4)	74	41,04	8,06
	Toplam	256	46,92	10,64
Aile Temelli Sınav Kaygısı	Okur Yazar Değil (1)	13	59,15	9,75
	İlköğretim (2)	108	52,31	10,77
	Lise (3)	61	49,21	7,15
	Yüksek Öğretim (4)	74	43,89	6,22
	Toplam	256	49,48	9,67

Tablo 13'te, baba eğitim düzeyine göre öğrencilerin genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerine yönelik veriler incelendiğinde, her iki bölümde en yüksek ortalamaya sahip grubun "okur-yazar değil", en düşük ortalamaya sahip grubun ise "yüksek öğretim" olduğu görülmektedir. Bu değerler arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin, "genel sınav kaygısı" ve "aile temelli sınav kaygısı" düzeylerinin, baba eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları
(Table 14. The ANOVA results on the levels of "general test anxiety" and "family-based test anxiety" of students in terms of paternal educational level)

Bölüm	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Scheffe
Genel Sınav Kaygısı	Gruplar Arası	4564,096	3	1521,365	15,791*	,000	1 > 3
	Grup İçi	24279,181	252	96,346			1 > 4
	Toplam	28843,277	255				2 > 4
Aile Temelli Sınav Kaygısı	Gruplar Arası	4393,964	3	1464,655	18,984*	,000	3 > 4
	Grup İçi	19441,974	252	77,151			1 > 4
	Toplam	23835,937	255				2 > 4

* $p < .05$

Tablo 14'te görüldüğü gibi babanın eğitim düzeyi açısından, öğrencilerin genel sınav kaygısı düzeylerinde ".05" önem düzeyine göre anlamlı farklılık vardır [$F_{(3-252)}=15,791, p<.05$]. Bu farklılığın, hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere yapılan Scheffe testinden elde edilen bulguya göre, baba eğitim düzeyi ilköğretim ve daha altında olan öğrencilerin genel sınav kaygılarının, baba eğitim düzeyi lise ve daha üstü olan öğrencilerin genel sınav kaygılarından daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Aynı tabloda babanın eğitim düzeyi açısından, öğrencilerin aile temelli sınav kaygısı düzeyleri incelendiğinde ".05" önem düzeyine göre anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir [$F_{(3-252)}=18,984, p<.05$]. Farklılığa yol açan grupların belirlenmesi amacıyla yapılan Scheffe testinden elde edilen bulguya göre, baba eğitim düzeyi lise ve yüksek öğretim olan öğrencilerin aile

temelli sınav kaygılarının, baba eğitim düzeyi ilköğretim ve daha altında olan öğrencilerin kaygı düzeylerinden daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular doğrultusunda baba eğitim düzeyi düştükçe, öğrencilerin genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerinin yükseldiğini söylemek mümkündür.

5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

(Findings Concerning the Fourth Sub-aim)

Bu bölümde araştırmanın son alt problemi olan "Lise son sınıf öğrencilerinde, sınav kaygılarının oluşmasında etkili olan ailesel faktörler nelerdir?" sorusuna yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Öğrencilerin sınav kaygılarında "aile-öğrenci ilişkilerinin etkilerine" yönelik bulgular Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Öğrencilerin sınav kaygılarında aile-öğrenci ilişkilerinin etkisi
(Table 15. The effects of family-student relationships on the test anxiety of students)

Maddeler	Hiçbir zaman		Nadiren		Ara sıra		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sınavlara hazırlık sürecinde ailemle birtakım sorunlar yaşıyorum.	36	14,1	128	50,0	72	28,1	20	7,8	0	0	256	100
Sınavlara hazırlık sürecinde ailemle ilişkilerimin zayıfladığını düşünüyorum.	93	36,3	109	42,6	35	13,7	19	7,4	0	0	256	100
Sınavlara hazırlık sürecinde ailemle sağlıklı iletişim kuramıyorum.	70	27,3	90	35,2	74	28,9	22	8,6	0	0	256	100

Tablo 15 incelendiğinde, aile temelli sınav kaygısı bölümünde yer alan ve aile-öğrenci ilişkilerinin sınav kaygılarına etkisini belirlemeyi amaçlayan üç maddenin yer aldığı görülmektedir. Sınavlara hazırlık sürecinde öğrencilerin %50'si ailesiyle birtakım sorunlar yaşadığını, %42,6'sı aile ile ilişkilerinin zayıfladığını ve %35,2'si ailesiyle sağlıklı iletişim kuramadığını **nadiren** düşünmektedirler. Elde edilen bulgulara göre, sınavlara hazırlık sürecinde aile-öğrenci ilişkilerinde yaşanan sorunların, öğrencilerin sınav kaygılarını nadiren de olsa etkilediğini söylemek mümkündür.

Öğrencilerin sınav kaygılarında "ailenin çeşitli tutum ve davranışlarının etkilerine" yönelik bulgular Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. Öğrencilerin sınav kaygılarında ailenin çeşitli tutum ve davranışlarının etkisi
(Table 16. The effects of the family's various attitudes and behaviors on the test anxiety of students)

Maddeler	Hiçbir zaman		Nadiren		Ara sıra		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sınavlara hazırlık sürecinde ailemin beni yeterince anlamadığını düşünüyorum.	39	15,2	131	51,2	84	32,8	2	0,8	0	0	256	100
Sınavlara hazırlık sürecinde ailemin bana yeterince güvenmediğini düşünüyorum.	56	21,9	72	28,1	119	46,5	9	3,5	0	0	256	100
Sınavlara hazırlık sürecinde ailem bana yeterince ilgi göstermediğini düşünüyorum.	110	43,0	128	50,0	18	7,0	0	0	0	0	256	100

Maddeler	Hiçbir zaman		Nadiren		Ara sıra		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ailem, bana yalnızca maddî açıdan sağladıkları desteği (dershane, özel ders vb.) önemsiyor.	86	33,6	135	52,7	35	13,7	0	0	0	0	256	100
Ailem sınavlara ne kadar çalışsam da başaramayacağımı düşünüyor.	93	36,3	99	38,7	35	13,7	29	11,3	0	0	256	100
Ailemin beni başka öğrencilerle kıyaslaması, beni olumsuz etkiliyor.	23	9,0	28	10,9	103	40,3	63	24,6	39	15,2	256	100
Ailem sürekli ders çalışmam konusunda ısrar ediyor.	0	0	21	8,2	83	32,4	85	33,2	67	26,2	256	100
Ailem sınavlar bitene kadar, dışarıyla bağlantımı kesmem gerektiğini söylüyor.	8	3,1	64	25,0	75	29,3	67	26,2	42	16,4	256	100

Tablo 16'da ölçeğin aile temelli sınav kaygısı bölümünde, lise son sınıf öğrencilerinin sınavlara hazırlık süreçlerinde, sınav kaygısı yaşamalarına neden olan aile-tutum ve davranışlarını belirlemeyi amaçlayan sekiz maddenin yer aldığı görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre, sınavlara hazırlık sürecinde, öğrencilerin %51,2'si aileleri tarafından yeterince anlaşılmadıklarını; %50'si ailelerinden yeterince ilgi görmediklerini; %52,7'si bu süreçte ailelerinin yalnızca kendilerine sağladığı maddî desteği önemsediklerini ve %38,7'si sınava ne kadar çalışsalar da ailelerinin, başaracaklarına inanmadıklarını **nadiren** düşünmektedirler. Yine aynı tabloda öğrencilerin %46,5'i ailelerinin kendilerine yeterince güvenmediklerini; %40,3'ü ailelerinin kendilerini başka öğrencilerle

kıyaslamalarından olumsuz yönde etkilendiklerini ve %29,3'ü ailelerinin sınavlar bitene kadar, dışarıyla bağlantılarını kesmeleri gerektiği yönünde baskı yaptıklarını **ara sıra** düşündüklerini belirtmişlerdir. Son olarak öğrencilerin %33,2'sinin, ailelerinin sürekli ders çalışmaları konusunda ısrar ettiklerini **sık sık** düşündükleri elde edilen bulgular arasındadır. Tablo 16'dan elde edilen tüm bulgulardan yola çıkarak, sınavlara hazırlık sürecinde ailenin çeşitli tutum ve davranışlarının, öğrencilerin sınav kaygılarını farklı düzeylerde etkilediği söylenebilir.

Öğrencilerin sınav kaygılarında "ailenin geleceğe yönelik beklentilerinin etkilerine" yönelik bulgular Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. Öğrencilerin sınav kaygılarında ailenin geleceğe yönelik beklentilerinin etkisi

(Table 17. The effects of the family's expectations for the future on the test anxiety of students)

Maddeler	Hiçbir zaman		Nadiren		Ara sıra		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ailem iyi bir mesleğimin olması için sınavları muhakkak kazanmam gerektiğini düşünüyor.	0	0	0	0	51	19,9	100	39,1	105	41,0	256	100
Ailem geleceğimin bu sınavlara bağlı olduğunu düşünüyor.	0	0	19	7,4	51	19,9	89	34,8	97	37,9	256	100
Ailem bu yıl kesinlikle kazanmam gerektiğini sürekli vurguluyor.	4	1,6	10	3,9	46	18,0	102	39,8	94	36,7	256	100

Tablo 17 incelendiğinde, aile temelli sınav kaygısı bölümünde yer alan ve öğrencilerin sınav kaygılarında ailenin geleceğe yönelik beklentilerinin etkisini belirlemeyi amaçlayan üç maddenin yer aldığı görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre, sınavlara hazırlık sürecinde, öğrencilerin %41'i ailelerinin, iyi bir mesleğe sahip olmak için sınavları muhakkak kazanmaları gerektiğine inandıklarını ve %37,9'u ailelerinin, geleceklerini bu sınavlara bağlı gördüklerini **her zaman** düşünmektedirler. Aynı tabloda öğrencilerin %39,8'inin, ailelerinin bu yıl sınavları kesinlikle kazanmaları gerektiğini sürekli vurgulamaları konusunda **sık sık** seçeneğinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle, ailenin geleceğe yönelik beklentilerinin, öğrencilerin sınav kaygılarını yüksek düzeyde etkilediğini söylemek mümkündür.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Bu araştırma temel olarak; genel liselerin son sınıfında öğrenim görmekte olan öğrencilerin sınav kaygılarında ailenin etkilerini farklı değişkenler açısından değerlendirmek amacıyla yapılmış ve araştırmadan elde edilen sonuçlar alt problemler sırasıyla verilmiştir.

- Lise son sınıf öğrencilerinin büyük bir bölümü, üniversite hazırlık süreçlerinde orta ve yüksek düzeyde "genel sınav kaygısı" ve "aile temelli sınav kaygısı" yaşamaktadır.
- Öğrencilerin "genel sınav kaygısı" ve "aile temelli sınav kaygısı" düzeyleri arasında yüksek pozitif ilişki vardır. Bu durumda öğrencilerin genel sınav kaygısı düzeyleri arttıkça, aile temelli sınav kaygısı düzeyleri de artmakta veya genel sınav kaygısı

düzeyleri azaldıkça, aile temelli sınav kaygısı düzeyleri de azalmaktadır.

- **a. Cinsiyet** değişkeni açısından lise son sınıf öğrencilerinin, genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerinde, anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

b. Okudukları bölüm değişkeni açısından öğrencilerin, genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerinde, anlamlı fark bulunmamaktadır.

c. Ailenin aylık gelir düzeyi değişkeni açısından, öğrencilerin genel sınav kaygıları ve aile temelli sınav kaygılarında anlamlı bir farklılık vardır. Bu farklılık, aylık aile geliri 1500 TL ve altında olan öğrenciler ile 1501 TL ve üstü olan öğrencilerin sınav kaygısı düzeylerinden kaynaklanmaktadır. Bu bilgilere göre, düşük gelire sahip ailedeki öğrenciler, yüksek gelirli ailelerdeki öğrencilerden daha ileri düzeyde genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı yaşamaktadırlar.

d. Anne eğitim düzeyi değişkeni açısından, öğrencilerin genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerinde anlamlı fark vardır. Bu fark, anneleri "yükseköğretim mezunu olan" öğrencilerin, sınav kaygısı düzeylerinin anneleri "okur-yazar olmayan, ilköğretim mezunu veya lise mezunu olan" öğrencilerin sınav kaygısı düzeylerinden daha düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumda, anne eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin sınav kaygısı düzeylerinin düşmekte olduğu söylenebilir.

e. Baba eğitim düzeyi değişkeni açısından, öğrencilerin genel sınav kaygısı ve aile temelli sınav kaygısı düzeylerinde anlamlı bir farklılık vardır. Bu fark, babaları "yükseköğretim veya lise mezunu olan" öğrencilerin sınav kaygısı düzeylerinin, babaları "okur-yazar olmayan veya ilköğretim mezunu olan" öğrencilerin sınav kaygısı düzeylerinden daha düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, baba eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin sınav kaygısı düzeyinin düştüğünün bir göstergesidir.

- Lise son sınıf öğrencilerinin, sınavlara hazırlık süreçlerinde kaygı yaşamalarında etken olan ailesel faktörlere ait sonuçlar üç bölümde ele alınmıştır.

a) Aile-öğrenci ilişkilerinde yaşanan sorunlar, öğrencilerin sınav kaygılarını nadiren de olsa etkilemektedir.

Bu süreçte;

- Öğrenciler aileleriyle birtakım sorunlar yaşamaktadır.
- Öğrencilerin aileleriyle ilişkileri zayıflamaktadır.
- Öğrenciler aileleriyle sağlıklı iletişim kuramamaktadır.

b) Çeşitli aile-tutum ve davranışları, öğrencilerin sınav kaygılarını farklı düzeylerde etkilemektedir.

Üniversite giriş sınavlarına hazırlık sürecinde lise son sınıf öğrencileri;

- Aileleri tarafından yeterince anlaşılmamaları,
- Ailelerinin kendilerine yeterince güvenmemeleri,
- Ailelerinden yeterince ilgi görememeleri,
- Ailelerinin yalnızca kendilerine sağladığı maddi desteği önemsemeleri,
- Sınava ne kadar çalışsalar da başaracakları konusunda ailelerinin kendilerine inanmamaları,
- Ailelerinin kendilerini başka öğrencilerle kıyaslamaları,
- Ailelerinin sürekli ders çalışmaları konusunda ısrar etmeleri
- Ailelerinin sınavlar bitene kadar, dışarıyla bağlantılarını kesmeleri gerektiği yönünde baskı yapmaları nedeniyle sınav kaygısı yaşamaktadırlar.

c) Ailenin geleceğe yönelik beklentilerinin, öğrencilerin sınav kaygıları üzerinde yüksek düzeyde etkisi vardır.

Bu süreçte;

- Aileler, iyi bir mesleğe sahip olmak için, öğrencilerin sınavları muhakkak kazanmaları gerektiğine inanmaktadır.
- Aileler, öğrencilerin geleceklerinin bu sınavlara bağlı olduğunu düşünmektedir.
- Aileler, öğrencilerin bu yıl sınavları kesinlikle kazanmaları gerektiğini sürekli vurgulamaktadır.

Lise son sınıf öğrencilerinin, üniversite giriş sınavlarına hazırlık süreçlerinde yaşadıkları sınav kaygılarında aile faktörünün etkilerinin incelendiği bu çalışmada, elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilmiştir:

- Araştırma sonuçları göstermektedir ki, *ailenin aylık gelir düzeyi* ve *anne-baba eğitim düzeyi* değişkenlerinin, üniversite giriş sınavlarına hazırlanan lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları üzerinde etkisi büyüktür. Bu durum hem ekonominin, hem de eğitim düzeyinin öğrencilerin sınav kaygıları üzerindeki öneminin bir göstergesidir. Bu nedenle gerek finansal yönden, gerekse de eğitim açısından ailelere gereken destek sağlanmalıdır.
- Aile eğitimi konusunda mevcut çalışmalar desteklenmeli ve programlar yaygınlaştırılmalıdır. Özellikle eğitim düzeyi düşük ebeveynlerin öncelik teşkil ettiği bu programlar aracılığıyla, çocuk gelişimi ve eğitimi konularında, eğitim düzeyi yüksek ebeveynler ile düşük ebeveynler arasındaki seviye farkının minimuma düşürüleceği hatta tamamen yok edilebileceği düşünülmektedir.
- Öğrencilerin üniversite giriş sınavlarına hazırlık süreçlerinde ailelere yönelik öneriler iki bölümde ele alınmıştır.

a) Üniversite giriş sınavlarına hazırlık sürecinde ailelerin yapması gerekenler;

- Aileler, öğrencilerle etkili iletişim kurmak ve bu sayede sağlıklı ilişkiler geliştirmek için çaba sarf etmeli ve öğrencilere gerekli ilgiyi göstermelidirler.
- Aileler, öğrencilere karşı daha anlayışlı olmalıdırlar.
- Aileler, öğrencilere yeterince güvenmelidirler.
- Aileler, başarı gösterecekleri konusunda öğrencilere tüm süreçte inanmalıdırlar.

b) Üniversite giriş sınavlarına hazırlık sürecinde ailelerin yapmaması gerekenler;

- Aileler, çocuklarını başka öğrencilerle kıyaslamamalıdırlar.
- Aileler, sürekli ders çalışmaları ve sınavlar bitene kadar dışarıyla bağlantılarını kesmeleri konularında, öğrenciler üzerinde baskı oluşturmamalıdırlar.
- Aileler, öğrencilerin geleceklerini, yalnızca bu sınavlara bağlı görmemelidirler.
- Aileler, öğrencilerin bu yıl sınavları kesinlikle kazanmaları gerektiğini sürekli olarak vurgulama gereği hissetmemelidirler.
- Aileler, öğrencilere sağladıkları maddi desteği (dershane, kurs vb.) vurgulamamalıdırlar.

KISALTMALAR (ABBREVIATIONS)

Kısaltma (Abbreviation)

Akt.
ATSKÖ
FBTAS

Açıklaması (Explanation)

Aktaran
Aile Temelli Sınav Kaygısı Ölçeği
Family-Based Test Anxiety Scale

KMO
SPSS

Kaiser-Meyer-Olkin
Statistical Package for the Social
Sciences

NOT (NOTICE)

Bu çalışma 16-18 Ekim 2010 tarihleri arasında Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 19. Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuş ve bildiri özet kitabında basılmıştır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Akbaba A.S. ve Çakan, M., (2008). "Öğrencilerin sınav başarılarına etki eden faktörler: LGS/ÖSS sınavlarındaki başarıları iller örneği". İlköğretim Online, 7(1), ss.157-173.
2. Akşit, B.T., Akşit, B., Çelen, N. ve Kökmen, F., (2008). "Üniversite giriş sınavına hazırlanan öğrencilerin annelerine ilişkin genel değerlendirme: İstanbul'da bir dershanede yapılan çalışma". T. C. Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi.
3. Aral, N. ve Başar, F., (1998). "Çocukların kaygı düzeylerinin yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve ailenin parçalanma durumuna göre incelenmesi". Eğitim ve Bilim, Sayı:110
4. Aydın, B., (1990). "Üniversite öğrencilerinin kaygı düzeyleri ile ders çalışma tutum ve alışkanlıklarının incelenmesi". Psikoloji Dergisi, 7(25), ss.33-40.
5. Baker, A. and Soden, L., (1998). "The challenges of parent involvement research". New York: ERIC Clearinghouse on Urban Education. (ERIC Document Reproduction Service No. 419030).
6. Baltaş, A., (2005). Üstün başarı. 23.Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
7. Boydak, Ö.M. ve Yüksel, Y., (2003). "Öğrencilerin sınav kaygılarının öğrenmeleri üzerindeki etkileri". Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, sayı 3. (64-70).
8. Büyükoztürk, Ş., (2010). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı- istatistik araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum. 12.Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
9. Canova, S., (2009). Sınav kaygısı. (Broşür). ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampusu - Öğrenci Gelişim ve Psikolojik Danışma Merkezi.
10. Derlega, V. and Janda, L.H., (1981). Personal adjustment: The psychology of everyday life. (Second edition). Glenview, IL.: Scott, Foresman and Company.
11. Ekici, G., (2005). "Lise öğrencilerinin öğrenci seçme sınavına (ÖSS) yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi". Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, ss.82-90.
12. Ergene, T., (1994). "Sınav kaygısı ile başa çıkma programının etkinliği". Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji (3P) Dergisi, 2(1), ss.9-16.
13. Erkan, S., (1991). "Sınav kaygısının öğrenci seçme sınavı başarıları ile ilişkisi". *Yayınlanmamış doktora tezi*. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
14. Erkan, Z., (2002). "Sosyal kaygı düzeyi yüksek ve düşük ergenlerin ana baba tutumlarına ilişkin nitel bir çalışma". Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitü Dergisi/E Dergi ISSI:13, 10(10), ss.120-133.
15. Güçray, S.S., (1996). "Aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek bireylerarası ilişkilerde yeterlik ve karar verme ilişkileri". *Basılmamış Doçentlik Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi.
16. Hembree, R., (1988). "Correlates, causes, effects and treatment of test anxiety". *Review of Educational Research*, Spring, 58(1):47-77.
17. Karasar, N., (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınları.

18. Kutlu, Ö., (2001). "Ergenlerin üniversite sınavlarına ilişkin kaygıları". Eğitim ve Bilim. Sayı:121.
19. Onur, B., (1995). Gelişim Psikolojisi. 3.Baskı. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
20. Öner, N., (1977). "Durumluk ve sürekli kaygı envanterinin Türk toplumundaki geçerliliği". *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
21. Peleg-Popko, O., (2001). "Children's test anxiety and family interaction patterns". *Faculty of Education, University of Haifa, Mt. Carmel, Israel*.
22. Rubin, A. and Babbie, E., (1997). Research Methods for Social Work. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company.
23. Şahin, Ç., (2003). "Eğitim Fakültelerindeki Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğrenme Öğretme Süreci Açısından Değerlendirilmesi". *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
24. Totan, T. ve Yavuz, Y., (2009). "Westside sınav kaygısı ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması". Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Yıl 9, Sayı 17, ss.95 - 109.
25. Yavuzer, Y., Gündoğdu, R. ve Dikici, A., (2010). "Yaratıcı drama temelli grup rehberliği ve bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın ergenlerin kaygı düzeylerine etkileri". e-Journal of New World Sciences Academy, (www.newwsa.com), Volume: 5, Number: 3, Article Number: 1C0189.
26. Yıldırım, İ., Gençtanırım, D., Yalçın İ. ve Baydan, Y., (2008). "Sınav kaygısının yordayıcıları olarak akademik başarı, mükemmelliyetçilik ve sosyal destek". Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education). 34, ss.287-296.
27. Yıldırım, M., (2010). Aile Temeli Sınav Kaygısı Ölçeği (*Family-Based Test Anxiety Scale*). Niğde Üniversitesi.